

Sjakoentala

Wie aanhoudend strenge ascese beoefent, die ontplooit vleugels van innerlijke kracht. Maar toch duurt het nog heel lang, vóórdat men die toppen heeft bereikt van waaruit men deel kan hebben aan het leven der goden. Weinigen slechts bezitten voldoende uithoudingsvermogen om het zover te brengen, velen vallen terug in de wereld van begoocheling en begeerte.

De oude Kausjika had het heel lang kunnen volhouden. Jaar na jaar was hij voortgeschreden op de weg der ascese, die vol innerlijke louteringen is; zijn wezen had zich geweldige krachten kunnen eigen maken. Dat gaf de goden tenslotte te denken. Zij zeiden: 'Zoals bomen met hun kruiden niet tot in de hemel mogen groeien, zo past het mensen niet om goddelijke macht te verwerven.' Teneinde dit dan ook bij Kausjika te verhinderen, riep de God Indra uit het gevolg van zijn gemalin de lieflijke Menaka bij zich en gebood haar de geweldige asceet van zijn bovenmenselijk voornemen af te brengen.

Door de lichtende wolken van de dageraad gedragen, begaf zich nu het schone meisje naar het bos waar Kausjika woonde. Juist was deze voor zijn hut gaan staan om de opgaande zon te begroeten, toen zijn oor een vragende stem vernam: 'Mag een verdwaalde in het woud de heilige om hulp vragen?' Verwonderd liet Kausjika zijn opgeheven armen zakken. 'Mijn kind', zei hij, 'wat zoek je in dit bos?' — 'Ik zoek bloemen om er een krans van te maken', antwoordde het schone godenmeisje. 'Zeg mij, voor wie ga je hier dan een krans vlechten?' Licht blozend zei het schone meisje: 'De goden hebben mij hierheen gestuurd om voor de machtige Kausjika een liefdesbetuiging te vlechten.'

Toen keerde Kausjika zich van de oefenweg der ascese af. Uit de schat-

kist van de macht die hij zich had verworven koos hij mannelijke jeugd en hij nam de lieflijke Menaka tot zich als vrouw. Zijn geluk was onmetelijk.

Maar eindelijk, toen 's avonds de zon ging dalen, trad hij op de drempel van zijn hut en zei: 'Ik groet de zonnegod, hij laat mij mijn dagelijkse oefening niet verzuimen.'

Toen lachte Menaka, haar lach klonk zilver op, en zij zei: 'O jij, mijn lieve boetedoener, het is wel zo dat ik 's morgens vroeg bij je ben gekomen en dat het nu avond is, maar het is al honderd jaar verder, zó snel is de tijd in geluk voorbijgegaan.' — 'Wee mij!', riep Kausjika ontsteld, 'hoe kon ik mijzelf zo lang vergeten. Nu zijn alle vruchten van mijn oefening verdwenen. Scheer je weg, verleidster, opdat mijn vloek je niet treft!'

Wenend ging Menaka weg, het bos in. Niet lang daarna schonk zij het leven aan een wondermooi dochtertje. Spoedig daarop echter werd zij door Indra teruggeroepen naar de wereld van de goden, en zo kon zij haar kind niet zelf opvoeden. Zij moest het aan de vogels van het woud overlaten met de bede, voor het hulpeloze wezentje te zorgen.

Niet ver van deze plek nu was een nederzetting van brahmanen. De leider van de kleine sekte was de vriendelijke vader Kanva. Een gunstige speling van het lot wilde, dat hij op de dag nadat Menaka haar kind had moeten achterlaten het bos in ging om hout te sprokkelen. Daar werd zijn aandacht getrokken door het levendige gesjilp van een troep vogels en zo vond hij het meisje, dat gezond en ongedeerd op zachte vogel-veertjes lag te slapen. Vader Kanva bracht haar naar zijn hut; hij noemde haar naar haar gevederde beschermers, de Sjakoenta's, en gaf haar de naam Sjakoentala.

De nederzetting van vader Kanva was een eiland van rust, ver van de drukke wereld. De hutten van de vrome kluzenaars stonden er in de schaduw van oeroude bomen. Hier, waar de eeuwigheid de tijd overheerste, groeide Sjakoentala nu op. Zacht klonken de stemmen van de

oude wijzen, vrolijk het onschuldige lachen van de jongeren. Het godenkind Sjakoentala was de lieveling van iedereen. In schoonheid en bekoorlijkheid zowel als in bescheidenheid en hulpvaardigheid overtrof zij haar speelgenoten verreweg. Zo gingen de jaren voorbij. Sjakoentala was in de bloei van haar jonge jaren gekomen.

Toen geschiedde het eens, dat de jonge koning Doesjanta uit het beroemde geslacht van Poeroe afdwaalde van het gezelschap waarmee hij op jacht was. Hij achtervolgde een hinde en verloor daarbij zijn gevolg uit het oog. De nederzetting van vader Kanva nu lag niet ver van hem vandaan op een heuvel, en daarheen vluchtte de hinde. Maar zodra zij onder de eerste bomen van het vredige bos was aangekomen, matigde zij haar draf, want zij voelde de beschermende werking die van de nederzetting uitging. Doesjanta, op schootsafstand achter haar, spande juist zijn boog, toen hij een stem hoorde roepen: 'Halt, jongeman, pas op dat je geen moord begaat! De hinde bevindt zich in het woud van vader Kanva. Zij vertrouwt op zijn en onze bescherming.'

De koning liet zijn boog zakken; drie kluizenaars traden op hem toe met ernstige gezichten. 'Edele vreemdeling', ging degene die gesproken had voort, 'steek uw pijl weer in uw koker. Hier mag, zoals ge weet, geen leven worden vernietigd.' De jonge vorst dankte voor de les, waarop de drie mannen zich onder het uitspreken van een zegenspreuk terugtrokken. Doesjanta ging op een steen zitten om na het snelle lopen weer op adem te komen.

Toen werd zijn oor getroffen door vrolijke stemmen en door het kreupelhout heen zag hij drie lieflijke jonge vrouwen, die water uit een vijvertje schepten en er de wortels van de bomen mee besprenkelden. De koning hield zich een tijdje verborgen en luisterde naar hun onschuldig gebabbel. Hoewel zij alle drie bewonderenswaardig mooi waren, overstraalde één van hen de beide anderen, als een zwaan de ganzen. — 'Sjakoentala', riepen de anderen, 'zie, hoe de vogels, die anders zo schuw zijn, naar je toe komen!' En inderdaad scheen het alsof de klei-

ne boombewoners naar het mooie meisje toefladderden om haar te begroeten.

Nu trad Doesjanta te voorschijn en begroette de meisjes vriendelijk. Dezen stamelden verward: 'Wie zijt gij, heer? Wat voerde u naar deze plaats?'

'Een goede wending van het lot heeft mij hierheen gebracht', antwoordde Doesjanta, 'het verhaal van Sjakoentala wordt overal verteld. Ik ben gekomen, om de schone jonkvrouw te ontmoeten.'

'Dan zijt ge op de juiste plek aangekomen', riepen de beide vriendinnen lachend en duwden de blozende Sjakoentala naar voren. Snel pakte de jonge koning haar hand, en eer zij erop verdacht was, had hij haar een wondermooie ring aan de vinger geschoven. 'Het monogram van de koning is er in gegraveerd', fluisterden de vriendinnen. Eerbiedig bogen zij voor Doesjanta en verwijderden zich. Sjakoentala en Doesjanta bleven alleen — in hun harten vierde de god van de liefde hoogtij.

Weldra klonken echter in de verte de jachthoorns van het koninklijke gezelschap. 'Mijn gevolg', riep Doesjanta, 'ik moet naar ze toe. Zij mogen de rust van dit woud niet verstoren. Vaarwel!' Nog een ogenblik rustte zijn blik op Sjakoentala's gelaat — toen was hij verdwenen.

Was het een droom geweest? Sjakoentala ging op een plagganbank zitten. De eerste liefdestranen druppelden over haar wangen. Maar nauwelijks had zij haar tranen gedroogd, of daar stond Doesjanta weer voor haar. 'Schone Sjakoentala', zei hij, 'het lot heeft ons samengebracht. Laat ons naar oud gebruik het verbond van onze liefde bekrachtigen op de plaats waar wij elkaar hebben ontmoet. Het is even heilig als een huwelijksinzegening door priesters; Gandharva-huwelijk heet het in de taal van ons volk.' Doesjanta sloot haar in zijn armen, en zo werd Sjakoentala zijn vrouw.

Het werd avond, toen weerklonken opnieuw de hoorns van het jachtgezelschap. Het hart klopte Sjakoentala in de keel, een donker voorgevoel be kroop haar. Maar Doesjanta bezwoer haar, toch niet te twijfelen. 'Ik

kom je halen, mijn mooie vrouw!', zei hij. 'Vertrouw mij en vergeet mij niet.' Dat waren zijn woorden bij het afscheid.

Nog lang stond Sjakontala tussen de bomen en keek haar geliefde na. In gedachten verzonken merkte zij niet, hoe een oude brahmaan uit het woud kwam. Hij had een lange tocht gemaakt en had honger, hij vroeg om gastvrijheid. Hij sprak zacht en daarom kon Sjakontala zijn verzoek niet horen. Onder het uitspreken van een verschrikkelijke vervloeking wendde de vreemdeling zich weer af: 'Moge het beeld van deze verliefde worden weggevaagd uit de herinnering van haar vriend . . .' Maar terstond kreeg hij berouw van zijn driftige woorden, waaraan, zoals hij wist, de kracht van het lange oefenen een vreselijke uitwerking zou verlenen. Nu hij ze eenmaal had uitgesproken, kon hij ze niet terugnemen, wel verzachten. Daarom voegde hij eraan toe: 'Totdat hij het onderpand van zijn liefde terugziet.' Want hij had de ring aan Sjakontala's vinger ontdekt.

Op het ogenblik dat Doesjanta zijn gevolg ontmoette, trof hem de vervloeking van de oude brahmaan. Met vreugde werd hij ontvangen; de jonge koning zelf was ook blij om zijn metgezellen terug te zien. Zonder ook maar één gedachte aan de jonge vrouw die hij kort tevoren eeuwige trouw had gezworen, keerde hij naar zijn hoofdstad terug. Daar wijdde hij zich aan de verplichtingen die het koningschap hem oplegde en hij nam ze even goed waar als vroeger. Geen enkele herinnering aan zijn Sjakontala was hem bijgebleven, laat staan dat hij nog dacht aan zijn belofte om haar te komen halen.

Weken gingen voorbij. Geen bode van de koning verscheen er om naar Sjakontala te vragen. Haar wangen, eens zo blozend, werden bleek; haar vrolijke gang werd bedrukt. Vader Kanva zag haar stille bedroefdheid en besloot, de goden te raadplegen. Hij bracht Agni een offer en door de vlam op het altaar werd hem geopenbaard, dat zijn dochter de vrouw van de koning was geworden en dat zij een prins, die troonopvolger bij uitstek zou zijn, ter wereld zou brengen.

Toen de vrome overste dit vernam, besloot hij om Sjakoentala naar de koning te zenden en hij vroeg twee achtenswaardige mannen uit de nederzetting haar te begeleiden. Alles werd nu voor Sjakoentala's vertrek in gereedheid gebracht. Haar uitzet was maar eenvoudig. Toch zag zij er, getooid met de bloemen uit het bos die vriendinnen haar door haar haren hadden gevlochten, mooier uit dan de mooiste vrouw uit hofkringen.

Doesjanta was heel verbaasd toen hem op een dag terwijl hij op zijn troon zat bericht werd gebracht, dat boden uit de nederzetting van vader Kanva waren aangekomen. Hij liet ze medelen dat hij bereid was ze te ontvangen en daar verschenen voor hem de twee brahmanen met tussen hen in een gesluierde gestalte. Nadat zij de gebruikelijke begroetingen en zegespreuken hadden uitgewisseld, zei de koning: 'Ik buig mij eerbiedig voor de heilige vader, die u naar mij heeft toegezonden. Zeg mij, waarmee ik hem en u van dienst kan zijn.'

'Wij komen niet hier om iets mee te nemen, maar juist om u iets te brengen', antwoordden de boden. 'Wij brengen u de echtgenote met wie u zich volgens het Gandharva-gebruik hebt verbonden tijdens uw verblijf in onze nederzetting.'

'Een echtgenote — ik?', lachte de koning. 'Dat bestaat niet!'

'Uw echtgenote, o koning — en weldra ook de moeder van uw zoon, de toekomstige wereldheerser.' En met de woorden: 'Ziehier, uw echtgenote', sloegen zij haar sluier op.

Uiterst bevreemd verhief de koning zich van zijn zitplaats. Langzaam verspreidde een toornig rood zich over zijn gezicht. Beheerst, en heel beslist, zei hij: 'Ik verzoek u, deze grol niet verder op de spits te drijven. Deze vrouw, hoe mooi zij ook mag zijn, is mij volledig onbekend. Breng haar naar buiten, ik wil haar niet meer zien.'

Met trillende stem riep Sjakoentala: 'En de ring, die gij mij ten afscheid hebt gegeven!'

'Welke ring?', vroeg Doesjanta. Sjakoentala wilde haar hand opheffen,

om de koning de ring te laten zien. Toen slaakte zij een kreet: 'Waar is hij — ? Ik had hem toch vanmorgen nog. O, ik moet hem verloren hebben toen ik mij in de heilige vijver heb gewassen vóór wij de stad binnentrokken.' En inderdaad, zo was het. Toen zij in het gewijde water haar handen en voeten had gewassen zoals het voorschrift het gebood, was de ring ongemerkt van haar vinger gegleden.

Bleek en beschaamd stond zij daar voor aller ogen. De beide brahmanen wendden zich vol afschuw van de ongelukkige af. 'Jij, bedriegster', riepen zij, 'wij willen niets meer met je te maken hebben. Zonder jou gaan wij naar vader Kanva terug.' En met snelle tred verlieten zij de zaal.

Doesjanta's woede was bekoeld. Vol medelijden keek hij naar de vrouw, die vertwijfeld was gaan huilen. Toen schudde hij zijn hoofd en zei: 'Deze arme vrouw schijnt haar verstand kwijt te zijn. Ik ken haar niet, en een onbekende vrouw mag ik niet in mijn huis opnemen. Geef haar wat zij nodig heeft en breng haar weg.'

De ongelukkige Sjakoentala werd buiten de stad gebracht. Maar er geschiedde een wonder, dat degenen die haar begeleidden met verbazing vervulde. Plotseling kwam er een goddelijk-schone vrouw door het luchtruim aangezweefd; zij sloot de bevende Sjakoentala in haar armen en voerde haar mee naar een onzichtbare wereld. Toen dit voorval aan de koning werd bericht, zat hij lang op zijn stoel, door vragen en onbewuste gevoelens bedrukt.

Korte tijd later gebeurde het, dat een arme visser een opvallend mooie ring met een kostbare edelsteen erin op de markt te koop aanbood. Toen bekend werd dat het monogram van de koning in de ring was gegraveerd, verdacht men de visser ervan dat hij de koninklijke ring niet rechtmatig in zijn bezit had gekregen. De man werd voor de koning geleid om uit te leggen hoe het kostbare sieraad bij hem terecht was gekomen. Toen vertelde hij, dat hij de ring had gevonden in de ingewanden van een vis, die hij in de vijver buiten de stad had gevangen. De

rechters geloofden hem niet en waren van mening dat hij direct in de gevangenis moest worden geworpen. Maar de koning zei: 'Laat eerst de ring maar eens zien!'

Zoals wolkengordijnen worden uiteengereten door de bliksem, zo werd de sluier van de vloek, die de herinnering van Doesjanta had omfloerst, uiteengerukt door de aanblik van de ring. Diep geschokt zei hij: 'Geef de visser een grote zak met goudstukken. Hij heeft de waarheid gesproken.' Hij zag het gezicht van Sjakontala weer voor zich, haar stralende ogen bij de eerste ontmoeting, hoe zij hem lang had nagekeken bij het afscheid in het bos, haar oneindige droefheid toen hij haar niet meer had herkend.

Vanaf dat ogenblik was de vroeger zo levenslustige koning veranderd als een blad aan een boom. De ring, die hij nu zelf droeg, bezat een geheimzinnige toverkracht: telkens als hij ernaar keek, kwam het hem voor alsof de ogen van Sjakontala hem vanuit een ver verwijderde wereld aanblikten en was het hem alsof met haar een stuk van zijn eigen ziel was weggegaan. Hij bleef rustig en vriendelijk zijn koninklijke plichten vervullen, maar als het er om ging, de grenzen van zijn rijk tegen binnendringende vijanden te beschermen, dan vocht hij als een grimmige leeuw.

Zo gingen er zeven jaren voorbij. Intussen was Indra verwickeld geraakt in een rampzalige strijd met een duister volk van demonen, die geen goed einde voorspelde; want Brahma zelf had vóórdat de aarde ontstond dit volk toegezegd dat het nooit door Indra overwonnen zou worden. In deze nood riep de god Indra de mensenzoon Doesjanta te hulp, en deze liet zich dit geen tweemaal zeggen. De nakomeling van Poe-roe rukte zegevierend op in de gelederen van de goden. Schrik maakte zich weldra meester van de schaar van demonen, zij vluchtten voor zijn blinkend zwaard terug naar hun izigdonkere rijk.

Na deze roemvolle krijgstoet geschiedde het, dat Doesjanta op de terugweg weer in een bos verdwaald raakte en niet goed wist, waar hij

zich eigenlijk bevond. Dit gebeurde echter onder leiding van de goden, want hij had nu recht op een beloning voor zijn dappere hulp- en trouwbetoon aan hen.

Het werd lichter in het bos, de omgeving werd opeens lieflijk en deed bewoond aan. Net zoals de eerste keer, zette Doesjanta zich ook nu weer op een steen neer om uit te rusten. Toen ontwaarde hij door het struikgewas heen een wonderlijk mooie jongen, die met een jonge leeuw op het grasveld speelde. Het kind hield de leeuw vast, deed zijn muil open om naar zijn tanden te kijken en streelde hem over zijn goudglanzende huid.

Tot in het diepst van zijn hart bewogen ging Doesjanta staan, want het gezicht van het kind kwam hem zo bekend en lief voor. Een dienaar kwam snel aanlopen en riep: 'Jij kleine wildeman, blijf toch van de leeuw af, straks wordt hij nog boos op je!'

'Op jou wordt hij misschien wel boos, maar niet op mij!', lachte de jongen.

Nu zag de dienaar Doesjanta. 'Goede vreemdeling', riep zij hem toe, 'help mij toch de jongen van zijn gevaarlijke spel af te houden!' Maar plotseling zweeg zij verbaasd. 'Wat een sprekende gelijkenis', ging zij verder, 'tussen u, heer, en de kleine jongen daar!'

Doesjanta trok de knaap zacht van de leeuw weg. Nog verbaasder zei de dienaar: 'En zoals hij u gehoorzaamt, heer! Dat is anders het karakter niet van de Poeroe-jongen.'

'Een Poeroe-jongen?', riep de koning. 'Dan zijn wij uit hetzelfde geslacht. Ook ik stam van Poeroe af.' Terwijl de dienaar terugliep om de moeder te halen, zette Doesjanta het kind op zijn knie. Nadenkend zei hij: 'Dat kan geen bedrog zijn. Mijn zoon, laat je vader je aan zijn hart drukken.'

'Mijn vader', zei de kleine, 'die is koning en hij heet Doesjanta.' Nauwelijks had de jongen deze woorden gesproken, of hij rukte zich los. 'Mijn moeder!', riep hij. En werkelijk— Sjakoentala stond voor ze.

'Geliefde ziel', stamelde de koning, 'kun je het mij ooit vergeven? Mijn herinnering was verduisterd, ik was buiten mijzelf.'

Door haar tranen heen glimlachend zag Sjakoentala hem aan. 'Waardoor ben je weer tot jezelf gekomen?', vroeg zij.

'Toen ik de ring zag — jouw ring, die een visser mij kwam brengen.'

'Ja, de ring', fluisterde Sjakoentala. 'Kom, laten wij naar de heilige van dit woud gaan. Hij kent de drie tijden: verleden, heden en toekomst. Hem zullen wij om de oplossing van het raadsel vragen.'

Doesjanta volgde haar graag naar de verheven heilige, onder wiens bescherming Sjakoentala en haar zoontje hadden geleefd. Deze verschafte hen opheldering over de vervloeking van de driftige monnik, en over hoe de ring buiten Sjakoentala's schuld van haar vinger was gegleden — 'want niet om onverdiend geluk te genieten zijn wij hier op aarde, maar opdat de ziel door beproevingen kan gaan en daardoor krachtiger wordt.'

Sjakoentala, de zwaarbeproevede, was zielsgelukkig omdat haar edele echtgenoot geen schuld trof. Ook de trouwe koning was gelukkig dat hij met zijn geliefde echtgenote en met zijn veelbelovende zoon verenigd was.

Met warme dankbaarheid namen zij afscheid van de heilige en zij begaven zich in de wagen van de god Indra naar de hoofdstad van hun rijk. Daar leefde het edele koningspaar nog vele jaren in geluk en vrede. Hun zoon kreeg de naam Bharata en hij werd allengs de machtigste koning in heel India. Nog vele eeuwen lang bleef het geslacht van de lieflijke Sjakoentala en de dappere Doesjanta voortbestaan en het regeerde over alle Indische volkeren.